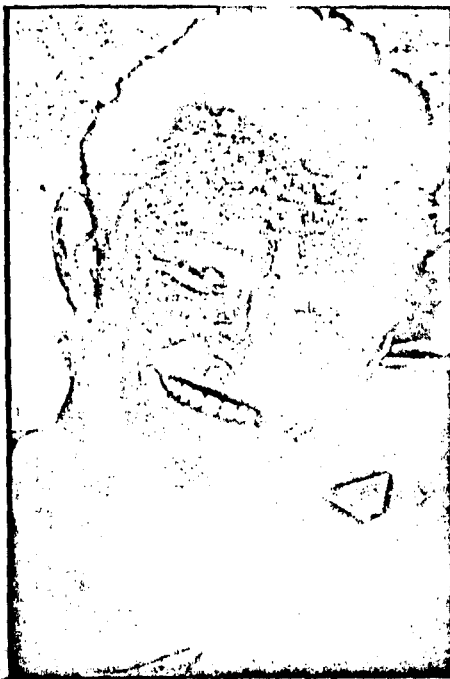

Politietatens rolle under krigen granskes

103695

Endel politifolk av den eldre garde har i løpet av det siste året fått besøk av cand. philol. Nils Johan Ringdal. Bakgrunnen for dette er at Justisdepartementet ønsker å få nedtegnet politiets rolle under okkupasjonen fra 1940 til 1945, og da er det viktig å snakke med embeds- og tjenestemenn som var i tjeneste i denne tiden.

Nils Johan Ringdal holder på å undersøke politietatens rolle under krigen. Forskningsarbeidet ventes ferdig om et par års tid.

Det var på tide dette arbeidet ble satt igang, sier Ringdal i en samtale med Politi-nytt. Til nå har jeg snakket med ca. 50 personer og omlag 30 gjenstår på minliste. Og dette haster; noen av dem jeg har snakket eller hadde planer om å snakke med, har avgått ved døden.

Ringdal, som tidligere har utført betydelige historiske oppgaver, understreker at det ikke er hans hensikt å granske den enkelte politimanns rolle under krigen. Han ønsker å se etaten som helhet.

– Det er mange myter ute og går når det gjelder politiets rolle under okkupasjonen og det har etter mitt syn tidligere vært en alt for stor fokusering på enkeltpersoner. Mitt arbeide går ut på å avdekke hvilken funksjon politiet som etat hadde mens landet var okkupert. Videre ønsker jeg å se nærmere på Politidepartementets sentrale ledelse under gen, sier Ringdal.

Forskeren har et stort grunnlagsmateriale til disposisjon foruten at han som nevnt har hatt samtaler med en rekke personer som var ansatt i politiet i den aktuelle perioden. Han har gjennomgått det arkivmateriale som foreligger og en god del memoarer av ulik karakter.

– Jeg har foretatt en systematisk gjennomgåelse av alt fra halvdokumentariske til skjønlitterære bøker fra krigens dager, fra bøker forfattet av Thorleif Karlsen til Ashjørn Sunde. Nå er ikke dette nytt stoff, men jeg foretar en kritisk gjennomgang og foretar sammenligninger med de ulike kilder jeg benytter meg av i undersøkelsen, sier han.

Under intervjurunden har Ringdal forsøkt å få kontakt med politifolk som var «nøytrale» under krigen, med politi-

folk som var medlemmer av NS og med politifolk som var aktive i motstandsbevegelsen. De fleste av dem Ringdal har intervjuet er personer som begynte i politiet like før eller like etter 1940. De fleste av de politifolk som på det tidspunkt hadde vært i etaten noen år, er for en stor del døde i dag. Men ikke alle; Ringdal har vært i kontakt med flere tidligere politifolk som i dag er over 90 år gamle og som har hatt mye interessant å fortelle.

STERK EKSPANSJON

Nils Johan Ringdal ønsker naturlig nok ikke på det nåværende tidspunkt å opplyse noe om detaljer i de undersøkelser han har foretatt. Det er også for tidlig å trekke frem hovedtrekk i de konklusjoner han kommer med i avhandlingen.

– Det er imidlertid en kjensgjerning at både politiet og lensmannsetaten gjennomgikk en sterk ekspansjon under okkupasjonen til tross for at kriminaliteten gikk ned, sier han.

– Hvorfor meldte politifolk seg inn i NS?

– Det var flere årsaker til det. I den første fase av krigen ble det argumentert for at man måtte melde seg inn i NS for å redde politiet. Det kan blant annet være bakgrunnen for at politifolk som var NS-medlemmer samtidig var aktive motstandsfolk.

– Det er hevdet at det var en svært høy medlemsprosent i NS blant politifolk. Er det korrekt?

– Det må man kunne si, men den høye medlemsprosenten forteller som nevnt ikke nødvendigvis om oppslutning om okkupasjonsmakten. Mot slutten av krigen var et stort flertall av politifolkene medlemmer av NS, og ved enkelte politikamre kunne medlemsprosenten til tider være helt oppe i hundre. Det siste var spesielt enkelte steder på Østlandet. Prosentandelen var generelt høyere for embedsmenn enn for tjenestemenn. Ved enkelte kamre var det ved krigens begynnelse kollektiv immeldelse i NS. En rekke av dem som meldte seg inn i NS i begynnelsen av krigen meldte seg imidlertid ut igjen i slutten av 1942 og begynnelsen av 1943. På den tiden skjedde et opinionsskifte, sier Ringdal.

INTERVJUET POLITIFOLK

Ringdal tilføyer at man har alt for lett for å henge seg opp i tall og prosenter. Problemer er hvordan tallene skal tolkes, og derfor har det vært svært viktig å intervju personer som dengang arbeidet i politiet og som hadde ulike oppgaver innen etaten.

– Jeg mener det også er viktig å få gransket det som skjedde under landsvikoppgjøret. Derfor har jeg intervjuet politifolk som ble idømt lange fengselsstraffer, politifolk som aldri ble tiltalt og politifolk som ble frifunnet av domstolen. Generelt kan man si at det etter krigen var enkeltpersoner som ble trukket for retten; det ble aldri gjort noe forsøk på å dømme eller frifinne etaten som sådan. I min undersøkelse forsøker jeg å få belyst hele etatens reaksjon og virksomhet, understreker Nils Johan Ringdal. Han er forøvrig fremdeles interessert i mer skriftlig materiale fra denne tiden dersom noen skulle være i besiddelse av det.

Ringdal begynte arbeidet i november i fjor, og fortsatt gjenstår lang tids arbeide før rapporten vil foreligge. Det er sannsynlig at den også vil komme i bokform.